

Linn
Ullmann
Tyttö,
1983

Romaani

Suomentanut Jonna Joskitt-Pöyry

LIKE

Pohjoismaiden
ministerineuvosto on
rahoittanut tämän
teoksen kääntämistä

Suomentaja kiittää Taiteen edistämiskeskusta käännöstyön tukemisesta.

Like on julkaissut Linn Ullmannilta myös teoksen
Raubattomat (2016)

Norjankielinen alkuteos *Jente*, 1983

Copyright © Forlaget Oktober as, Oslo 2021
All rights reserved

Suomenkielinen laitos © Like Kustannus / Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

ISBN 978-951-1-46967-4

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

Nielsille

*Hän heräsi suuresta metsästä, ja sitten hän
lähti jälleen matkaan tietämättä minne se veisi.*

– JÄÄKARHUKUNINGAS VALEMON

I

SININEN

Olen kuusitoista vuotta ja lasken käsivarteni ristiin eteeni pöydälle, nojaan toisen poskeni käsivarteen ja katson kameraan. Kuvassa, jota ei ole enää olemassa ja jota tuskin kukaan minun lisäkseni muistaa, näkyy hiukan paljaita olkapäitäni. Kuvan on kai tarkoitus vihjata alastomuudesta: että nuorella naisella ei maailmalle lähtiessään tarvitse olla mitään muuta yllään kuin pitkät korvakorut.

Luulin ettei sinuakaan ollut enää, kunnes syyskuussa puolitoista vuotta sitten yhtäkkiä ilmestyit jalavan alle ja vaadit tulla kuulluksi.

Olet läpinäkyvä. Vailla kasvonpiirteitä. Kuin vettä.

Voin sanoa: Äitimme synnytti sinut unissaan, ja siten karkasit.

Voin sanoa: Sinun kuvailemisesi on vaikeinta mitä olen yrittänyt. Pyydät minua tekemään mahdottomia asioita etkä kuuntele, kun sanon ettei se onnistu.

Joskus tuntuu, että äitimme aavistaa että hänellä on toinenkin, että meitä on kaksi, mutta hän torjuu koko ajatuksen. *Noin!*

Tänä keväänä Oslon taivaalla leijuu vuorijalavan pähkylöitä, päiväkausia niitä sataa maahan kuin lempeässä myrskyssä, ääneti, valkeina, puunlehtien tai likaisen lumen lailla ne muodostavat kasoja jalkakäytävien reunoille ja puistoihin, kieppuvat kattojen yllä. Etsin tietoa netistä, mietin onko se hyvä vai huono merkki, *mitä se tarkoittaa*, tällainen paljous. Onko se edes mikään merkki? Taidan kiinnittää liikaa huomiota merkkeihin, tai merkkeinä pitämiini asioihin. Pähkylöitä tuulee sisään asuntoihin, ohuita siemenlipareita, jotka eivät

lainkaan muistuta pähkinää, vaikka nimestä voisi luulla, ja joista syntyy kuvioita ilmassa. Niitä putoilee lattialle, ammeeseen, lakanoille. Haen sanoilla *todella runsaasti jalavan pähkylöitä* mutta en löydä mitään. Haen sanoilla *jalavan pähkylät merkki*, mutta sekään ei anna mitään.

Jää vain makaamaan, sanoit miltei huolehtivasti, *minä pidän sinusta kiinni*. Olisin halunnut nousta, oli aamu, olohuoneesta kuului Evan ääni, mieheni sanoi hänelle jotain ja Eva nauroi, mutta sinä kielsit. Jäin siis makoi-
lemaan ja kuuntelemaan kännykstä amerikkalaisen runoilijan Sharon Oldsin haastattelua. Hän sanoi lopettaneensa meikkaamisen muun muassa säilytel-
läkseen ihmisiä: tullessaan tarpeeksi lähelle, hän sanoi, he huomaavat minussa jotakin outoa ja erilaista. Olen alkiomainen, hän sanoi (ja silloin ajattelin sinua), ei kulmakarvoja, ei silmäluomia, ei suuta.

Minulla sen sijaan on tuo kaikki (kulmakarvat, silmäluomet, suu), ja valokuvan, josta aion kertoa, otti A. talvella 1983 pariisilaisessa valokuvastudiossa. Pitkät korvakorut olivat strassia, eivät mitkään kalliit, päinvastoin, kotona New Yorkissa minulla oli lipas pullollaan sellaisia korvakoruja omassa huoneessani, äidin ja minun asunnossa. Roikkuvia, kimaltavia strassikorviksia. Rihkamaa. Mutta lähinnä korvannipukkaa oleva kivi oli sininen, sen muistan.

~

Uusi takkini, Bloomingdale'silta tammikuun 1983 alussa ostettu, on sinistä villakangasta, nilkkapituinen ja siinä on solmittava vyö. Olen kuusitoista vuotta. A. asuu New Yorkissa, mutta hänellä on huoneisto Pariisissa. Ehkä haluat joskus tulla mukaan, hän sanoo.

~

Kun olin kuusi tai seitsemän, ja taas kun olin yhden-toista, ja kolmannen kerran kun olin kolmentoista, näin unta isosta sinisestä, pitkärihmaisesta hiusmeduusasta. Kaikki siinä unessa oli sinistä. Huuleni, koska vesi oli kylmää ja minua paleli, pilvet, meri. Luin jostain (aikuisena, kun en enää nähnyt niistä unia), että meduusat vaihtavat muotoaan elinkaarensa aikana. Toukka, polyyppi, kello. Minua ei pelottanut. Ei unessa.

~

Olen kuusitoista vuotta. On yö. Olen A:n asunnossa Pariisissa, mutta en ole riisunut takkia. Asunto on pieni yksio, jossa on puulattia ja korkeat ikkunat, kylpyhuoneessa siniset laatat lavuaarin yläpuolella. Seison keskellä huonetta. Olen kietonut kädet ympärilleni kuin halaukseen tai toiseksi vyöksi pitämään takkia kiinni.

Etkö aio riisua takkia?

Aion.

Kello on paljon.

Niin on.

Miksi tulit tänne?

Mitä tarkoitat?

Kun et mennytkään hotellille.

~

Sinä olet tyttö joka ei suostu kuolemaan, ja nyt, oltuasi vuosia poissa, olet eksynyt taas sisälleni. Lapsena kuvittelin, että asut vuorotellen tapetissa ja vaatteissani ja muistutat suurta hyönteistä, sudenkorentoa, ja mekon sijasta sinulla oli kaksi paria kimaltavia siipiä.

Kuvittelin että olemme siskokset. Minulla on neljä elävää siskopuolta, mutta kaipasin täyssidarta, *oikeaa* sarta, joka olisi aina luonani. Olihan minulla paras ystäväni Heidi, ja näytimmekin samalta, mutta Heidillä oli oma siskonsa. Sinä ja minä lupasimme toisillemme, ettemme koskaan eroa. Minä ehdotin verivalaa, mutta koska sinulla ei ole verta, se jäi tekemättä.

Kun olin lapsi, pelkäsin hyönteisiä ja pimeää ja humalaisia aikuisia –

ja ydinsotaa ja vanhempieni raivoa –

ja kuolemaa, en omaani vaan äidin –

ja pallopelejä ja kovia ääniä –

ja kosketusta ja paikoillaan pitämistä –

~

Tapasin A:n ensi kertaa Carnegie Hallin talon hississä läntisen 56. ja 57. kadun välissä. Emme puhuneet mitään toisillemme, joten *tavata* on ehkä väärä sana. Kun muistelen sitä nyt, liki neljäkymmentä vuotta myöhemmin, näen mielessäni hissien täynnä matkustajia, se pysähtyi monta kertaa, kerros kerrokselta, ihmisiä tuli ja meni. A. sanoi jälkeenpäin ihastuneensa hymyyni. Sitä en kyllä usko. Minä en yleensä hymyilyt. En ainakaan kuudentoista ikäisenä. Ehkä hän ihastui vaaleanpuna-valkoraitaiseen mekkooni, joka oli yhdistelmä karkkia ja punkkia, ja isoon punaiseen Norjasta tuotuun myssyyn. *Äidin myssyyn*. En tarkoita, että hän olisi ihastunut mekkoon sinänsä – se oli hihatton, naruolkaiminen, rinnasta ja vyötäröltä tiukka mutta leveni hulmuavaksi helmaksi, joka ulottui polven keskikohtaan – vaan tyttöön, joka niin selvästi tykkäsi näyttäytyä siinä. Kapea vyötärö hänellä on ollut pitkään, rinnat ovat melko tuoreet eivätkä vielä täysin kehittyneet. Hän oli lattarintainen vuodenvaihteeseen 1981–1982 saakka. Lainattu, avoin nahkatakki on neljä kokoa liian iso paljailla olkapäillä ja luo rajun kontrastin vaaleanpuna-valkoraitaiseen kesämekkaan; nahkatakkin ainoa funktio kuvassa on, että se pitää riisua, jonkun täytyy kerta kaikkiaan repäistä se hänen päältään.

Luin erään kehon koostumusta käsittelevän tutkimuksen, jonka mukaan 73 % aivoista ja sydäimestä on vettä, keuhkoista 83 %, ihosta 64 %, lihaksista ja munuaisista 79 % ja luustosta 31 %. Kaikki se mistä tässä kirjoitan, se mitä tapahtui kun A. otti kuvan minusta Pariisissa ja sitä ennen ja sen jälkeen, on enimmäkseen unohdusta niin kuin ihmiskeho on enimmäkseen vettä. Sitä, mitä en muista ja mikä näyttäytyy vain unina, tuntemuksina tai kipuina, ei voi kirjoittaa, mutta silti se on kirjoitettava.

~

A. poistui hissistä, käveli pitkää käytävää pitkin, astui sisään valokuvastudioon ja soitti naiselle, josta käytän tässä nimeä Maxine ja jolla oli työtila samassa rakennuksessa. *Näin äsken hississä jonkun tytön. Onko hän sinun tyttöjäsi?*

Yritän muistaa heidän äänensä, A:n ja Maxinen. Ja miltä kuulostaa se kuusitoistavuotias norjalaistyttö, jota toisinaan kutsutaan Kariniksi? Se nimi lukee hänen passissaan. Hän puhuu enemmän englantia kuin norjaa nyt, kun on muuttanut näyttelijä-äitinsä kanssa New Yorkiin. Minulla ei ole minkäänlaista muistikuvaa hänen äänestään. Englanti ei ole hänen äidinkieltänsä eikä isänkieltänsä, hän on puoliksi norjalainen, puoliksi ruotsalainen, olen kuulevinani hänen puheessaan häivähdyksen englannin kielestä johtuvaa tekopirteyttä, ikään kuin kolmas kieli olisi lainamekko jota hän teeskentelee omakseen, kuulen myös epävarmuutta – tyttö on epävarma

kaikesta – ja epävarmuus eittämättä tuo hänen ääneensä kalskahduksen, jota hänen ruotsalainen isänsä, jos kuulisi hänen puhuvan, moittisi vilpilliseksi, *förljugen*.

Olen tehnyt hakuja A:n ja Maxinen nimillä, etsinyt videoklippejä, löytämättä mitään missä olisi ääntä, ajattelin että jos kuulisin heidän äänensä, meidän äänemme, se kenties vapauttaisi muistoja, puhkoisi rikki tämän paineen, joka on minun tarinani siitä ajasta.

Lähetätkö hänet luokseni, voisin mielelläni vilkaista.

Maxine oli tyylikkäästi pukeutuva nainen, joka piti ompelijalla teetettyjä väljiä, mustia, kaiken ihon peittäviä leninkejä, pitkiä valkeita helminauhoja ja isoja pyöreitä, mustasankaisia silmälaseja. Kauneutta on niin monenlaista, hän sanoi. Hän toimi alkuun agenttina lupaaville valokuvaajille, vähitellen myös kirjavalle joukolle maljeja, tyttöjä, poikia, mustia, valkoisia, homoja, heteroja, nuoria ja vähemmän nuoria. Hän oli edellä aikaansa, ja hänen mielessään siinteli maailma, jossa tyttö ja poika, musta ja valkoinen, homo ja hetero eivät olleet enää jättyä kategorioita. Pöytälaatikossani on pieni valokuva, jossa hän poseeraa tummaan pukuun ja kravattiin sonnustautuneen Andy Warholin kanssa. Koulupojan näköinen Andy pullistaa vatsaansa, onnettoman pientä mutta kumminkin. Maxinella on silkkihuivi hiuksissa, kapea vyö vyötäröllä ja hopeinen rintaneula vasemman rinnan päällä, hän on nuorempi kuvassa kuin häneen tutustuessani. He seisovat kylki kyljessä, tiiviisti rinnakkain kuin vanha aviopari, ja heillä näyttää olevan hauskaa.

Maxine oli oikeassa siinä, että kauneutta on monenlaista, ja hän sanoi sen aikana, jolloin *kaunis* tarkoitti valkoista, laihaa, pitkää ja sinisilmäistä. Puhun tytöistä – tyttöjen kauneudesta – en muista asioista, jotka ovat kauniita: maljakot, puut, ruusut, kivet. Käytin paljon aikaa kauneuteen. Olinko minä kaunis? En. Äitisi on yksi maailman kauneimmista naisista, sanoi Maxine ja oli aivan oikeassa.

Ehkä sinustakin saisi jotain, hän sanoi.

Vuotta myöhemmin, vuonna 1984, Marguerite Duras julkaisi romaaninsa *Rakastaja*, jossa hän kirjoitti: *Näytän miltä haluan näyttää, kauniiltakin jos halutaan*. Ja nyt A. oli soittanut ja sanonut, että haluaisi *vilkaista*.

Ota nahkatakki pois, Maxine sanoi. Älä piilota itseäsi.

Tämä on lainassa, sanoin.

Se ei minua kiinnosta, hän sanoi. Ota se pois. A. tekee töitä Ranskan Vogueille. Hän on yksi parhaista. Hän näki sinut, ja nyt hän harkitsee sinun käyttämistäsi.

Hän näki minut hississä.

A. sanoi minun hymyilleen hänelle, mutta se ei ole totta. Huomatessani hänen katsovan minua suoristin vain selkäni ja pyöräytin hartiat taakse – pienempi liike – helppo koreografia kuusitoistavuotiaalle, lapsuutensa jättäneelle tytölle, tietoinen polte lanteissa, selkärangassa, kaulassa, poskissa, otsassa, *minulla oli nauhinnon kasvot*, ja sitten hän soitti Maxinelle ja sanoi haluavansa vilkaista.

Riisuin nahkatakkini mutta pidin äidin punaisen myssyn päässä. Käsivarsiani paleli.

Olet kananlihalla, A. sanoi, kun oli avannut oven ja päästi minut sisään.

Hän osoitti paljaita käsivarsiani.

Nyt on lokakuu, sanoin, kohta marraskuu.

Kuinka vanha olet – neljän-viidentoista?

Kuusitoista.

~

Vähän ennen joulua A. kutsuu *drinkille* kotiinsa Carnegie Halliin. Hän asuu ja työskentelee samassa rakennuksessa. Siellä on muitakin, pieni seurue, ei päivällistarjoilua, vain sinisiä juomia ja kokaiinia. Asunto on suuri ja ilmava, valtavat kaari-ikkunat, kirjahyllyjä, valokuvia seinillä. Pidän A:n valkoisista seinistä ja siitä, että kaikki kuvat ovat koruttomissa mustissa kehyksissä. Tänä joulunalusiltana hän ja minä istumme vaalealla puulattialla laseissamme jotakin sinistä. Joku on pannut levyn soimaan. Jimi Hendrixiä. A. sipaisee hiukset pois kasvoiltani ja sanoo, että minun pitäisi leikkauttaa yhtä lyhyt tukka kuin Mia Farrowlla –

Rosemaryn painajaisessa, keskeytän.

Aivan, hän sanoo, kuten Mia Farrowlla *Rosemaryn painajaisessa*... ja sitten hän kuiskaa korvaani sanat *isänsä tytär*. Monet hänen sukunsa miehistä ovat toimineet elokuva-alalla. Se yhdistää meitä. Langanlaiha, pitkä nainen kompastuu ohi kulkiessaan jalkoihimme.

Hän jää lattialle makaamaan, kun ei jaksa nousta pystyyn. Minä istun paikallani ja mietin, onko hiusten pyyhkäisy naamalta hellyydenosoitus. Eikö A. ole liian vanha haluamaan minua sillä tavalla?

Tämä tyttö on nähnyt uskomattoman paljon elokuvia viisitoistavuotiaaksi, A. sanoo naiselle, kun tämä kompuroi pystyyn ja suuntaa vessaan. A. osoittaa minua. *Isänsä tytär*, hän toistaa. Langanlaiha nainen pudistaa päätään.

Ei kiinnosta tippaakaan, hän mutisee.

A. katsoo minua hymyillen.

Minä en ole kenenkään tytär, sanon.

A. nyökkää.

Okei.

Olen kuusitoista enkä kenenkään lapsi.

Hän sytyttää tupakan. Tarjoaa minulle. Otan.

Pariisiin, hän sanoo. Tammikuussa. Tuletko mukaan?

~

En anna lupaa lähteä, äiti sanoo. En halua että lähdet. Se ei sovi. Sinulla on koulua, et voi vain lähteä... *et voi noin vain lähteä Pariisiin!*

Äiti ei tiedä, etten minä käy koulussa juuri koskaan eivätkä opettajat huomaisi mitään eroa, jos olisin Pariisissa. Opettajani ovat kirjoittaneet kirjeitä, poissaoloja on ongelmallisen, huolestuttavan paljon, mutta joka kerta olen napannut kirjeen itselleni ja allekirjoittanut

äidin nimellä kouluun palautettavan lomakkeen, jolla vahvistetaan että kirje on luettu.

Olet liian nuori matkustamaan yksin, äiti sanoo. Liian nuori huolehtimaan itsestäsi.

Enkä ole.

En tiedä kuinka monella tapaa voin kieltää, hän sanoo ja katsoo käsiään kuin laskeakseen sormilla, kuin saadakseen tarkan lukeman – *aivan prikulleen* – monelako tapaa voi kieltää.

Pyöräytän silmiäni.

Sinä et tajua mitään, sanon, se tekee töitä Ranskan Vogueille. Se haluaa käyttää minua. Se haluaa –

Minulle et silmiäsi pyörittele, äiti keskeyttää ääni särähtäen. Neljätoista täyttäneen on täysin sopimatonta pyöritellä silmiään.

Mitä?

Sanoin, että neljätoista täyttäneen on täysin sopimatonta –

Onko se jokin sääntö?

Niin meidän perheessämme sanotaan, äiti lausuu.

Mutta omalta tyttäreltään on sopivaa kieltää onnellisuus, minä huudan. *Meidän* perheessämme. Niinkö?

~

Olin neljä-viisi-kuusitoista ja join kunnes oksensin tai sammuin. Heräsin aamulla enkä muistanut mitään edellisillan tapahtumista. Vintti pimeni usein juomattakin. Yhdeksäntoistavuotiaana lakkasin kannäämästä sillä

tavoin, mutta pimennykset – muistikatkot – ovat seuranneet läpi elämän.

Pimennys on väärä sana. Unohdus, josta nyt puhun, ei ole mustaa vaan valkoista.

Anne Carson kirjoittaa sanoista joita ei voi kääntää – sanoista jotka voi lausua muttei määritellä, niitä ei voi omistaa eikä käyttää: *Melkein kuin jos sinut esiteltäisiin jonkun ihmisen muotokuvalle, ei kuuluisan vaan sellaisen, jonka tunnistaisit jos keskittyisit katsomaan – ja kuvaa tarkastellessasi näkisit kasvojen tilalla valkoisen maalitahrin.*

Kun tulen kohtaan jossa hän kirjoittaa *valkoisen maalitahrin*, ajattelen omia kasvojani kuusitoista-vuotiaana, tutustuessani A:han.

~

Käyn yksityislukiota New Yorkin läntisellä 61. kadulla. Suoritan ranskan kakkoskurssia, eli minun olisi pitänyt käydä ja läpäistä ranskan ykköskurssi, mutta kun tammikuussa 1983 matkustan Pariisiin, minulla on vaikeuksia ymmärtää ja tulla ymmärretyksi. Joko olen unohtanut kaiken oppimani, tai en ole alun perinkään oppinut mitään.

Olen paljon poissa koulusta sinä vuonna, se on totta. Päiviä, viikkoja. Käyn aamupäivisin leffassa, juon mustaa kahvia Keskuspuiston penkillä, vietän tuntikausia

Luonnonhistoriallisessa museossa, joka sijaitsee kivenheiton päässä äidin ja minun kodista vihreine sisäänkäyntikatokseen. Menen katselemaan pienimpiä eliöitä, en suurta sinivalasta – ohitan empimättä katosta riippuvan kolmikymmenmetrisen, kymmenen tonnia painavan sinisen vaahtomuovi- ja lasikuitumallin – ja suuntaan sinne missä on näytteillä niin pieniä otuksia, ettei niitä paljaalla silmällä edes näe. Esimerkiksi karhukaiset ovat pikkuruisia kuin alkio äidin kohdussa. En tiedä opinko sen tuolloin ja unohdin vai luinko niistä vasta nyt, kuultuani Sharon Oldsin puhuvan niistä haastattelussa sinä aamuna, jolloin muistin yhtäkkiä yksinäiset päiväni museossa lähes neljäkymmentä vuotta sitten. Karhukaisia on kaikkialla – meressä, jäätiköillä, lehtien ja sammalien seassa vesikalvon sisässä, niitä elää puistossa, joka on vastapäätä Torshovin-kotiani. Tarpeen vaatiessa – kun niin on tehtävä – ne muuntautuvat lieriöiksi. *Horrostila lieriön muodossa*, luen netistä. Lieriönä horrostava karhukainen selviytyy hengissä melkein mistä tahansa, äärimmäisestä kuumuudesta, äärimmäisestä kylmyydestä, säteilyonnettomuuksista, avaruusmatkoista.

Olen kuusitoista vuotta, käyn elokuvissa, juon kahvia ja koluan museota omin päin.

~

Mutta miksi lähdet Pariisiin? Mitä toivot saavasi?

Kuusitoistavuotias tyttö katsoo minua uhmakkaasti.

Mitä tuohon vastaisi?

En ole enää lapsi, hän sanoo.

Haluan olla objekti, keskipiste, jonkun toisen halun kohde.

En halua olla yksin.

~

En ole säästänyt paljonkaan siltä ajalta. Pidin päiväkirjaa ennen kuin täytin viisitoista ja aloitin uudelleen kun olin kahdeksantoista, mutta siinä välissä niiden kolmen vuoden aikana en kirjoittanut mitään. A:n ottama kuva minusta ja korvakoruista on poissa, mutta toinen kuva vuodelta 1983 on säilynyt. Muistan että toisen otoksen kuvaaja oli ranskalainen, hyvin elegantti nainen, joka puhui sujuvaa englantia. Ehkä kerroinkin hänelle, että olin vasta ollut Pariisissa.

On yhä talvi. Me kävelemme alas Columbus Avenueta, nainen ottaa kuvan kahvilassa. Istumme eri puolille kahvilapöytää ja juttelemme (melkein kuin ystävykset), kun hän ottaa kameransa esiin ja alkaa kuvata. A:n juttu ei ole vielä ohi, hän soittelee aamuisin, soittelee iltaisin, pyytää tulemaan, mutta tälle naisvalokuvaajalle en A:sta kerro.

Hänen ottamassaan kuvassa ylläni on sininen villapaita. Katson suoraan kameraan.

Toinen eteeni tuleva asia siltä ajalta on ranskanopettajani kirje. On silkkaa sattumaa, että olen säästänyt

juuri sen kirjeen. Se lojuu laatikossa vintillä. Laatikon päälle olen kirjoittanut New York 1981–1984, ja löydän siitä vain muutamia tavaroita. Opettajan kirje ei ole kovin pitkä, ei oikeastaan edes kirje vaan pikemminkin varoitus siitä mitä tapahtuu, jos yhä lintsaan koulusta. Kirjeestä ilmenee, että ranskanopettajan nimi oli monsieur O. En muista häntä, en ollenkaan, minulla ei ole ainuttakaan muistikuvaa hänestä, en voi käsittää, että olisin joskus ollut tekemisissä hänen kanssaan. Vielä silloinkaan, kun löydän koulun vuosikirjasta hänen kuvansa, vuodelta 1984 eli Pariisin-matkaani seuraavalta, en tunnista enkä muista häntä.

Koska olen abiturientti vuonna 1984, myös minusta on vuosikirjassa kuva. Siinä minulla on vahva meikki, musta T-paita ja mustat housut, ja edellisvuotinen kuusitoistavuotiaan naama on poissa, minulla on puolipitkät punaiset hiukset ja näytän aivan eri työltä.

Katson monsieur O:n kuvaa. Odotan että jotain tapahtuisi. Että jokin pala loksahdaisi paikalleen. *Ahaa, nyt minä muistan.* Miksi sitä hetkeä ei tule? Katson kuvaa, ja muistamisen sijaan unohdus vain jatkuu.

Onkohan A:llakin niin?

Jos hänelle näytettäisiin kuvaani, vaikka sitten hänen ottamaansa, hän pudistaisi päätään ja sanoisi: Olen pahoillani, en muista häntä, en tiedä mitä sanoisin.

Vuonna 1984 monsieur O. oli vähän jo harmaantunut mies, joka haaveili toisenlaisesta elämästä. En tietenkään voi tietää oliko niin. Ehkä hän viihtyi vallan mainiosti newyorkilaisen yksityislukion ranskanopettajana 1980-luvun alkupuolella? Kuvassa hän hymyilee. Hän on pukeutunut valkoiseen paitaan, tweedtakkiin ja leveään silkkisolmioon. Hän istuu ison valkoisen sähkökirjoituskoneen ääressä, taustalla erotuu valkoinen kirjahylly täynnä paperipinoja. Ovatko ne käsikirjoituksia? Kirjoittaako monsieur O. suurta romaania? Kenenkään toisen opettajan kuvassa ei ole kirjoituskonetta, kirjahyllyjä ja paperipinoja. Monet heistä on kuvattu luokkatilassa, esimerkiksi taulun edessä, tai opettajainhuoneessa, tai koulun käytävällä.

Selaan eteenpäin.

Jotkut opettajat muistan aivan selvästi – matikanopettaja mr C:n ja englanninopettaja dr L:n, ja fysiikanopettaja mrs T:n, joka poseeraa valkoisessa laboratoriotakissa alkuainetaulukon edessä.

Selaan takaisin monsieur O:n kuvaan. Luultavasti hän ja kuvaaja ovat etukäteen sopineet, millainen kuva otetaan: monsieur O. istuu kirjoituskoneensa äärellä huoneessa, joka kertoo että siellä tapahtuu suuria (paperipinot), ja sitten, kuvaajan astuessa huoneeseen, hän kohottaa katseensa kuin yllättyneenä.

Muistan kyllä sen, että minä –